

על האהבה הרב מואיז נבון

בראשית פרק כד (סז) וַיִּבְאֶה יַצְחָק הָאֱהָלָה שָׂרָה אֲמוֹ וַיִּקַּח אֶת רַבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּאָהֲבָה וַיִּנָּחֵם יַצְחָק אַחֲרֵי אֲמוֹ : פ

בראשית פרק ב (יח) וַיֹּאמֶר יְקִיָּק אֱלֹהִים לֹא טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ אֲעֲשֶׂה לוֹ עֶזֶר כְּנֶגְדּוֹ :

רש"ר הירש [1808-1888, גרמניה] בראשית פרק ב פסוק יח

בריאת האשה - כבריאת האדם בשעתו : כדרך שהעולם המתין וציפה להשלמתו, - עד שה' הודיעו על נור הבריאה, כן הדבר גם כאן, בבריאת האשה. הנה האדם כבר נברא; מסביבו פרח גן עדן ביופיו; ואף על פי כן לא אמר ה' "כי טוב!" אין הוא אומר: "לא טוב לאדם היותו לבדו", אלא: "לא טוב היות האדם לבדו": כל עוד האדם לבדו, עדיין העולם שרוי בלא טוב. תכלית השלמות, שהארץ תשיג בזכותו, לא תושג בשלמות, כל עוד הוא לבדו. השלמת הטוב היא האשה, ולא האיש; ורק משנברא האשה הושלם הטוב - לאדם וליקום כולו. וכך הורו רבותינו: אין אדם נקרא "אדם" אלא בזכות אשתו; ורק שניהם כאחד קרויים "אדם" (יבמות סג ע"א). התפקיד הוא רב מכוחו של אחד, ויש צורך לחלקו לשנים. משום כך נתווספה האשה אל האיש, למען ימלאו בשלמות את ייעוד האדם. ואשה זו תהא "עזר כנגדו". גם מבט שטחי יגלה, שביטוי זה מביע את כל כבוד האשה. אין כאן כל רמז ליחס מיני. האשה העמדה בתחום פעילות האיש; שם היא חסרה, ושם תהא "עזר כנגדו". ו"עזר כנגדו" איננו מביע שעבוד, אלא שיוון גמור ועצמאות שוה. האשה היא "כנגדו", לצדו של האיש, מקבילה לו, בשורה אחת:

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סג עמוד א

א"ר אלעזר: כל אדם שאין לו אשה אינו אדם, שנאמר: +בראשית ה'+ זכר ונקבה בראם... ויקרא את שמם אדם. ואמר רבי אלעזר: כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם, שנא': +תהלים קט"ו+ השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. ואמר רבי אלעזר, מאי דכתיב: +בראשית ב'+ אעשה לך עזר כנגדו! זכה - עוזרתו, לא זכה - כנגדו. ואיכא דאמרי, ר' אלעזר רמי: כתיב כנגדו וקרין כנגדו! זכה - כנגדו, לא זכה - מנגדתו.

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב

אמר רבי תנחום א"ר חנילאי: כל אדם שאין לו אשה - שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה; ... במערבא אמרי: בלא תורה, בלא חומה; ... רבא בר עולא אמר: בלא שלום, ...

תורה תמימה הערות קהלת פרק ט הערה לג

ועי' יבמות ס"ב ב' חשיב כמה דברים שחסר מהם זה השרוי בלא אשה, ולפלא שלא חשב גם פרט זה. ומה דנקט כל הדברים האלה בלשון שלילה ולא בלשון חיוב, שהשרוי עם אשה שרוי בהם, י"ל משום דאין זה כלל מוחלט, דיש אשה רעה שממרת חיי בעלה וכעין מ"ש ביבמות שם, ולכן לא פסיקא ליה לנקוט כן, משא"כ השלילה היא מוחלטת בודאי. ויש להוסיף עוד, כי תפסו חז"ל בלשון המקרא בענין זה דנקט בלשון שלילה, לא טוב היות האדם לבדו, ולא נקט טוב היות האדם עם אשה, וזה ג"כ מטעם שכתבנו:

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סג עמוד א – (עם תרגום קל)

רב הוה מיפטר מרבי חייא, אמר ליה [רב חייא]: רחמנא ליצלך ממידי דקשה ממותא. [רב שאלו] ומי איכא מידי דקשה ממותא? רב יצא וחשב על זה ומצא: +קהלת ז'+ "ומוצא אני מר ממות את האשה וגו'". אישתו של רב הוה מצערא ליה, כי אמר לה "עבידי לי עדשים" - עבדא ליה אפונה, "אפונה" - עבדא ליה עדשים. ...

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סג עמוד א

א"ל: כתיב אעשה לו עזר, במה אשה עוזרתו לאדם? א"ל: אדם מביא חיתין, חיתין כוסס? פשתן, פשתן לובש? לא נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו!?

בית הבחירה למאירי [1249-1315, צרפת] מסכת יבמות דף סג עמוד א

ראוי לאדם שיהא מעורר כוונתו בכל עניניו לשם מצוה וכשנושא אשה יהא כונתו או להולדת בנים הגונים או להיותה לו לעזר עד שבזכותה וזריזותה בדרכי ביתה יהא הוא פנוי להתעסק בתורה. והוא שאמרו אעשה לו עזר כנגדו במה אשה עוזרתו לאדם והשיבו אדם מביא חטים מה יעשה בהם יהא כוססם וכן אם מביא פשתן לובש את הפשתן אלא האשה טורחת ועושה והוא נהנה אם כן נמצאת היא מאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו וכל שכוונתו על אחת מדרכים אלו זיווגו עולה יפה ...

(ב) ונתמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ פנען ונבא אברהם לספד לשרה ולבכיתה:

R. Soloveitchik, Out of the Whirlwind, p.32

Sarah's death was a double loss to Abraham. First he had lost his beloved Sarah, whom he knew and respected since his early youth. Avraham loved Sarah; she lived through all the adventures, all the crises... Their life was rich in common experiences; two lives merged into one. Abraham cried: the beloved Sarah was snatched away from him. ...

However Sarah was not only Abraham's mate but his comrade as well... Sarah was his collaborator and co-participant in all the great plans, hopes and visions. Together they discovered God ...

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף נח עמוד א (עם תרגום קל)

ר' בנאה הוה קא מציין מערתא, כי הגיע למערתא דאברהם, הוא מצא אליעזר עבד אברהם דקאי קמי בבא. א"ל: מאי קא עביד אברהם? א"ל: שוכב בכנפה דשרה והיא מתבוננת בו ברישיה. ...

ענף יוסף

ר"ל לכך נקברו, כך בזה האופן, לומר לך שהוא סמך על זכות צדקתה ... והיתה עושה ג"ח בידיה ממש כי ג"ח בגופו עדיף. ולכך כינה הזרוע בלשון כנף. כי סתם כנף בעוף לעוף בו למעלה כך הולך צדקות... אברהם סמך על צדקת שרה שבזכות צדקתה יבואו לשלום ויניחו על משכבותם וז"ש "שוכב בכנפה דשרה". אבל אברהם היה יותר שלם בתלמוד תורה התלויה בראש, מקום המחשבה והעיון. ... ושרה ... כאילו מעיינת ברישא ר"ל מחוי כלפי זכות תורתו שבוה סמכה היא על זכותו דאברהם. ומבין שניהם מקווים...

R. P. Stopler, The Man-Woman Dynamic of Ha-Adam, Tradition, p34-

כל אדם שאין לו אשה אינו אדם, שנאמר: "זכר ונקבה בראם... ויקרא את שם אדם." (בר' א: כז)

Ha-adam was originally a unified individual with two sides, two faces, two sexes, subsequently divided into two.

בראשית פרק ב

(כא) ויפל יקנן אלהים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה:

This is the paradigm of marriage. No matter how carefully a man and a woman employ rational means to determine if they are suited for each other, ultimately God puts them into a *tardema*, an ecstasy in which their critical, logical, rational capacity is overcome by an **ecstatic sleep - the ecstasy of love**. The function of marriage is to rejoin that which God had separated, to restore the unity of ha-adam.

(כב) ויבן יקנן אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם: (כג) ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת: (כד) על כן יעזב איש את אביו ואת אמו וידבק באשתו והיו לבשר אחד:

This is not a contractual, biological, or sexual unity alone, nor even the ability to unite in bringing forth children; it is an ultimate, **transcendental unity**. The goal of marriage is to create the Godly unity of man and woman. ...

בעל הטורים בראשית פרשת חיי שרה פרק כד פסוק טז

ויאהבה. ב'. ותהי לו לאשה ויאהבה. ויאהבה אמנון (ש"ב יג א). התם היתה אהבה התלויה בדבר על כן בטלה (אבות פ"ה מט"ז), אבל הכא אינה תלויה בדבר על כן לא בטלה:

רבי מתתיהו היצהרי [1400, ספרד] על אבות פרק ה משנה טז

... והיא אהבת דוד ויהונתן, שמצד שבשניהם יושג השלימות והיא היתה סבת אהבתם, לא מה שיושג תועלת לאיש מצד חברו נתקיימה, ...

ר' עובדיה מברטנורא [1440, איטליה] מסכת אבות פרק ה משנה טז

אהבת דוד ויונתן - להשלים רצון קונם.

רש"י בראשית פרשת חיי שרה פרק כד פסוק טז

(טז) האהלה שרה אמו - ויביאה האהלה ונעשית דוגמת שרה אמו, כלומר והרי היא שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו: